

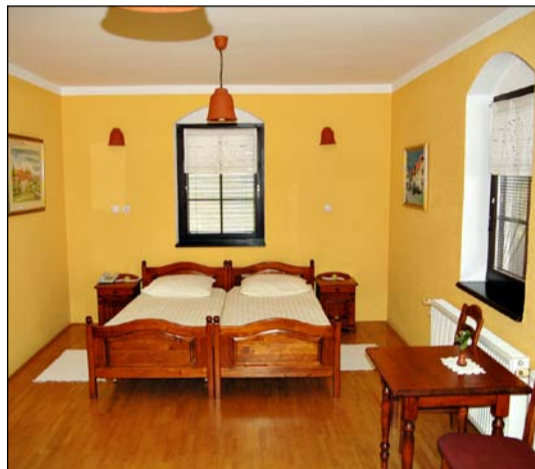
Norsk bygdeturisme

MYE NYTT: Nybygd bus med overnattingsrom på turistgard nær Bled.

TREKKPLASTER: En viktig medarbeider på Firbas-garden. Smådyr er en magnet på barnefamilier.

INTERIØR: Romstandard i det høyere sjikt - på denne garden, drevet av en tidligere president i bygdeturismeorganisasjonen, satses det på spagjester.

TRE EPLER: Turistbonden Jože Soclic har tre epler av fire i det slovenske kvalitetssystemet som graderer standarden på overnatting.

Organiserte turistbønder

Slovenske bønder som driver gardsturisme er organisert i Zdrúženje Turističnih Kmetij Slovenije.

Mens norske Hanen favner en sammensatt medlemsmasse av både reiselivs- og matprodusenter, er dette en ren organisasjon for turisme. Mange av medlemmene i ZTKS har imidlertid egen matproduksjon – hvilket er nødvendig for å oppfylle krav til lokal mat om en tilbyr servering. (En definitiv forskjell fra norsk bygdeturisme er over 100 vinkjellere!)

Rendyrkede produsenter av ost, kjøtt og urter har også sine sammenslutninger, og disse samarbeider med reiselivstilbyderne om promoteringstiltak av felles interesse.

ZTKS ble dannet i 1997 og har ifølge de siste tall 322 medlemmer (litt mindre enn Hanen, som ligger mellom 400 og 500). Organisasjonen jobber både for å bedre belegget hos medlemmene og for høyere kvalitet i bransjen. Den har også som uttalt mål å opprettholde arbeidsplassene på slovenske gardsbruk og bekjenner seg til verdier som bevaring av bosetting og kulturarv på bygda. Et strategidokument fastslår at organisasjonen skal «bidra til at landsbygda framstår med en

INNBYDENDE: Blomster og dekorasjoner bilser velkommen til gards i slovensk bygdeturisme.

positiv image i opinionen».

Gjennomsnittssesongen oppgis til 45 dager (seks og ei halv uke) på landsbasis, men nær skidestinasjoner og store turistattraksjoner, er sengene belagt i 20 uker og mer. Gjestetatistikk viser at 55 prosent er slovenere, med tyskere på andreplass (15 prosent), tett fulgt av naboen i Italia, Kroatia og Østerrike.

Medlemskontingenten er 45 Euro (rundt 350 kroner).

garden fortjener ut fra oppsatte normer. Men femårige inspeksjoner kan avsløre den som fristes til å slenge på en frukt for mye.

Ungdom vil overta

Før nevnte Bojan Firbas nettopp ferdig med reiselivsutdanning på universitetsnivå, men han kan godt tenke seg å overta turistgarden etter foreldrene med tida.

Slike erklæringer lød naturligvis som musikk i ørene på mange av Hanens mange gråhårede tur-deltakere, og ifølge den statlige reiselivsrådgiveren Vesna Cucek, er dette ikke noen enestående solskinnshistorie i Slovenias bygdeturismenærning.

Samarbeid med staten

Den samme Vesna Cucek leder et korps av 54 rådgivere, stasjonert i byen Celje, og var den som hadde lagt opp et skreddersydd program for Hanen i samarbeid med søster-

organisasjonen (På engelsk: *Association of Tourist Farms in Slovenia*).

Samarbeidet mellom den offentlige rådgivertjenesten og organisasjonen er tett. Organisasjonen har arbeidende styremedlemmer, men ikke noen egen administrasjon og betaler for at to ansatte i rådgivningen utfører tjenester for seg.

Rådgiveretaten arbeider samtidig også for de uorganiserte aktørene, men organisasjonens medlemmer får for eksempel 33 prosent rabatt på markedsføring i katalogene, som i denne delen av Europa utgis på fem og seks språk.

Hovedinntrykket fra studieturen er i det hele tatt at Slovenia anser sine aktører i gardsturisme som viktig for landet og nasjonens småskalalandbruk.

Støtter sine aktører

Det offentlige tilbyr også et allsidig kompetansetilbud med kurs på opptil 70 timer.

Fellesmarkedsføring, festivaler og utstillinger blir subsidiert med offentlig kapital og/eller arbeidsinnsats. Og med delvis finansiering fra EU finnes det gode ordninger for investeringsstøtte. Flere av aktørene Hanen møtte på turen, fortalte om opptil 40 prosent av byggekostnaden i investeringsmidler.

Skjemaveldet tynger

Det skjer rett nok ikke uten et medfølgende skjemavelde som kan bønder til å puste ganske tungt.

En av turens verter som både har overnatting og osteproduksjon, takket humoristisk sine norske gjester for besøket med å anbefale å forbli utenfor EU.

Et støttebeløp på 300.000 Euro har ifølge ostebonden krevd *21 kilo papir*. Og garden leverer etter sigende data til 48 ulike registre...

Slovenia:

■ Slovenia er en av republikkene i det tidligere Jugoslavia; og har to millioner

innbyggere på et areal litt mindre enn Nord-Trøndelag fylke. Hovedstad: Ljubljana (280.000 innbyggere). Republikken er EU-medlem og har Euro-valuta. Landbruk står for to prosent av BNF.

■ Lite areal til tross, kjenne-tegnes landet av store regionale forskjeller i naturen med adriaterhavskyst, sletteland og fjellandskaper, der Triglav som høyeste topp (2864 m), i

landets eneste nasjonalpark. Lokalbevisstheten er stor med 210 kommuner,

og den slovenske varianten av slavisk sies å ha 42 dialekter.

■ Nabolandene Østerrike, Ungarn, Kroatia og Italia har hatt innflytelse på ulike deler av landet, deriblant på matkulturen, men slovenere liker å gjøre sin egen vri på impulsene.

■ Hanens studietur foregikk via Wien og Venezia, men det går også direkte fly mellom Norge og Ljubljana.

å se nærmere på

er ikke vanskelig å finne tilbud til 100 Euro og mer per dag; like dyrt og dyrere enn laksefiske i Norge, konstaterer Grønnæss.

Fisket er strengt regulert. På 50 Euros kort kunne en ikke avlive fisken, og døgnkort er i praksis dagkort; nattfiske er uønsket – trolig for å vanskeliggjøre tjuvfiske, antar han.

Skiltinga og kvaliteten på kart karakteriserer tryslingen som mangelfull og dårlig, men til gjengjeld er det utstrakt bruk av guidning - der Norge kan bli flinkere.

Snorre Grønnæss

- Veldig arbeidskrevende, har sin pris

Steinar B. Een driver Eenstunet på Voss, der han har ferieleiligheter, serveringslokale og gardsmuseum. Han er imponert over hvor mye egenprodusert mat som ble servert på slovenske turistgarder.

- Det må være veldig arbeidskrevende. Vi produserer ikke maten sjøl, og har likevel nok å gjøre, mener vossabonden.

Een tror dette kan være noe av forklaringa på at vertskapene ikke var så synlig for gjestene som han synes de bør være.

- Det ble litt for overfladisk. Kontakten med vertene er jo noe av det som er interessant med en fagtur, sier han.

Regelen om maksimalt 30 senger og 60 plasser for servering

synes han er svært så streng. Han sammenligner med egen drift, der 30 sengeplasser blir utvidet med åtte-ti til våren, og serveringskapasiteten i holder til 70-75 gjester. Altså for stort om Eenstunet hadde ligget i Slovenia.

Een merket seg også at mye på turistgardene så ut til å være nybygd de siste to-tre åra. Noe av forklaringa må være muligheten til opptil 40 prosent i tilskudd. Det er relativt mye, og mer enn de 20-25 prosent vi får i Norge, sier vossingen.

Steinar B. Een

- Ryddig, fint og godt tilrettelagt

- Jeg er imponert over hvor fint og ryddig og godt tilrettelagt det var for turister i Slovenia, og jeg likte landskapet godt, sier Lise Laa, som har Laa gjestetugu på Ål i Hallingdal.

Hun er interiørarkitekt og har alltid et øye på byggeskikken:

- Halvvalmede tak gir karakter til husene, og turistgardene framsto nybygde og oppusset. Men etter mitt skjønn blir det kanskje litt «for perfekt» for når mye er så nytt med glatte flater over alt. Det ville vært mer sjarm om en tok mer vare på det gamle, sier hun.

Laa er også kjent for sine matbøker om hallingkost, og hun synes det er spennende å smake på tradisjonskosten i andre land.

- Maten var enkel og god, men det blir jo ofte mye likt når en som turist spiser den lokale tradisjonsmaten i alle måltider. Og jeg synes det er litt rart at det ikke brukes mer grønnsaker så langt sør.

Vi kunne vel være enige om at det ikke er så dårlig det vi serverer i Norge, heller, mener Lise Laa.

Hun anbefaler andre å dra på studietur med kolleger.

- En får jo tips og råd fra dem en reiser sammen med også. Jeg lever lenge på disse turene, sier Laa.

Lise Laa